

Waldemar Chrostowski

"Intertestamental Essays in Honour of Josef Tadeusz Milik", ed. Zdzisław J. Kapera, Kraków 1992 : [recenzja]

Collectanea Theologica 63/1, 185-186

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nie ze wszech miar udane. Rzecz jasna, nie zakończyło polemik i sporów, a nawet — paradoksalnie — podtrzymało zainteresowanie *Zwojem Świątynnym* i zaogniło dyskusje wokół niego. Opublikowanie dorobku sympozjum w formie książkowej jeszcze bardziej nagłośniło wyłożone podczas spotkania zapatrywania, domysły i przypuszczenia. Interesujące, że podczas kongresu Międzynarodowej Organizacji Studiów Qumrańskich, jaki odbył się w Paryżu w dniach 18 i 19 lipca 1992 r., poprzedzając XIV Kongres IOSOT (zob. CTh, s. 175—177), wrócono do dyskusji nad *Zwojem Świątynnym*. Można zasadnie powiedzieć, że sympozjum w Manchester przecięło długie spory o czas powstania *Zwoju*. Z 11 groty w Qumran pochodzą dwie niezależne kopie jego rękopisów, zaś silne argumenty przemawiają na rzecz stanowiska opującego za datowaniem ich na okres herodiański. Jednak włączone do 11QT tradycje egzegetyczne i poglądy teologiczne miały dłuższe, przedliterackie dzieje. Książka *Temple Scroll Studies* zamyka pierwszą dekadę intensywnych badań 11QT, jaka nastąpiła po wydaniu *editio princeps*. We wstępie do niej G. Brooke wyraził nadzieję, że postuży ona jako „kompendium poglądów na temat *Zwoju*, poglądów, które w różnorodny sposób ustalą ton debaty wokół *Zwoju* przez następną dekadę”. Wiele wskazuje na to, że tak się naprawdę stanie.

ks. Waldemar Chrostowski, Warszawa

Zdzisław J. KAPERA (ed.), *Intertestamental Essays in Honour of Józef Tadeusz Milik*, Qumranica Mogilanensia 6, The Enigma Press, Kraków 1992, s. 348 + pl. 6.

Redaktor i wydawca tej książki, Zdzisław J. Kaper a, pracownik Instytutu Orientalistycznego Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, w pełni zasługuje na miano człowieka-instytucji. Zafascynowany odkryciami na Pysytni Judzkiej, w ich 40-lecie czynnie włączył się w badania, a przede wszystkim w popularyzowanie wiedzy o nich, organizując w dniach od 31 maja do 2 czerwca 1987 r. Kolokwium Qumranologiczne w Mogilanach koło Krakowa na temat *Pochodzenie zwojów znad Morza Martwego*. Właśnie wtedy pierwszy raz przedyskutowano w gronie specjalistów hipotezę jerozolimskiego pochodzenia rękopisów wysuniętą kilka lat wcześniej przez prof. Normana Golba z Instytutu Orientalistycznego w Chicago. Nieco ponad dwa lata później, w dniach od 10 do 16 września 1989 r., dr Kaper a zorganizował II Międzynarodowe Kolokwium Qumranologiczne pod hasłem *Mistrz Sprawiedliwości w świetle tekstów z Qumran*, poświęcając je pamięci ks. prof. J. Carmignaca. Uczeń po raz pierwszy zabrał publicznie głos na temat opóźniania się publikacji pełnej zawartości znalezisk z groty IV, wydając tzw. rezolucję mogilańską żądającą jak najszybszego fotograficznego opublikowania tekstów. Jednocześnie dr Kaper a założył i kieruje serią wydawniczą *Qumranica Mogilanensia* oraz pełni funkcję sekretarza redakcji czasopisma *Folia Orientalia*, gdzie opublikował kompletną dokumentację dwóch mogilańskich kolokwiów. W dniach od 20 do 25 lipca 1991 r. odbyło się III Międzynarodowe Kolokwium Qumranologiczne, zorganizowane dla uczczenia 70. rocznicy urodzin i 40-lecia pracy naukowej Józefa T. Milika. Owoc tego przedsięwzięcia stanowią dwa kolejne tomy qumranologicznej serii. W pierwszym, opatrzonym cyfrą 6, znalazły się przyczynki dedykowane J. T. Milikowi, drugi ma zawierać dokumentację III Kolokwium Qumranologicznego.

Dedykowany J. T. Milikowi tom składa się z dwóch części. Pierwsza, obszerniejsza (s. 7—254), nosi tytuł *Studia międzytestamentowe*. Obejmuje 18 artykułów napisanych przez wybitnych specjalistów i ułożonych w alfabetycznym porządku nazwisk autorów. Taki układ jest najwygodniejszy dla wydawcy, ale zaciemnia nieco rzeczywistą zawartość i strukturę treści. Przyczynki mają na względzie apokryficzne księgi ST, pisma NT, teksty qum-

rańskie, pisma wczesnochrześcijańskie, wybrane zagadnienia języka nabatejskiego i późnej hebrajszczyzny oraz problemy historyczne. Oto tytuły artykułów i ich autorzy w porządku ustalonym przez wydawcę: *The Dichotomy of IQIsaa* (J. Cook), *A propos de l'emplacement de la porte des Esséniens selon Josephé et de ses implications historiques, essénienne et chrétienne* (M. Delcor), *Discipline and Betrayal in Qumran* (J. D. M. Derrett), *Synagogue in Acts 6:9* (B. W. W. Dombrowski), *The „God” of Humayma* (D. F. Graf), *De l'Apocryfe de la Genèse aux Targoums: sur Genèse 14,18—20* (P. Grelot), *The Eschatological Act of kipper in the Damascus Document* (A. Laato), *La chronologie de la Période I de l'occupation essénienne de Qoumran et la datation des Manuscrits de la Mer Morte* (E.-M. Laperrousaz), *Dysorthographic Forms hāpōn and cākōn in 3Q15* (P. Muchowski), *Late Biblical Hebrew — Fact or Fiction?* (S. Olafsson), *Benevolent Societies in Jerusalem at the End of the Second Temple Period* (A. Oppenheimer), *The Jerusalem Essenes, Barnabas and the Letter to the Hebrews* (B. Pixner), *Das Jerusalem Essener Viertel — Antwort auf einige Einwände* (R. Riesner), *Parallelistic Structures in the Aramaic Enoch Fragments* (S. Segert), *4QJosh^b* (E. Tov), *The Birth of Noah* (J. C. VanderKam), *Fragments de Psaumes de Qumran* (J. P. M. Van der Ploeg) oraz *Literary Analysis and the Copper Scroll* (A. Wolters).

Druga, krótsza (s. 253—347) część książki, została objęta wspólnym tytułem *Semítica Varia*. Składa się na nią 8 artykułów, podanych również w porządku alfabetycznym nazwisk autorów: *Some Notes on Dating Formulae in Middle Aramaic Inscriptions and in Early Syriac Manuscripts* (S. P. Brock), *Notes on Translation Phenomena in the Palmyrene Bilinguals* (M. T. Davis) i *L. T. Stuckenbruck*, *Nouveau poids nord-ouest sémitiques* (J. Elayi), *La stèle araméenne d'Assouan (RES 438, 1806): nouvel examen* (A. Lemaire), *Maqlūta', qinita' et pluq qāūs à Palmyre* (E. Lipiński), *The Original Language of 4 Esdras* (S. Mędała), *Language as Taxonomy — The Rules of Using Hebrew and Aramaic in the Babylonian Talmud* (J. Neusner) oraz *Le Karaïsme parmi les Berbères du Maghreb* (S. Szyszman). Rzut oka na tytuły pierwszej i drugiej części tomu oraz na zawarte w nich przyczynki pozwala zauważyć, że przeprowadzone w tytułach rozróżnienie nie jest do końca przejrzyste.

Dzieło dedykowane J. T. Milikowi stoi na wysokim poziomie merytorycznym. Na szczególną uwagę zasługują artykuły, które napisali M. Delcor, B. W. W. Dombrowski, P. Grelot, E.-M. Laperrousaz, S. Olafsson, E. Tov, A. Wolters oraz J. Elayi, E. Lipiński i J. Neusner. W książce znalazły się dwa teksty, które wyszły spod pióra polskich qumranistów, P. Muchowskiego (Kraków) i S. Mędały (Warszawa), obydwu bardzo interesujące.

Wobec starannie wydanej książki należy podnieść istotne zastrzeżenie. Wyraźnie brakuje w niej należytej prezentacji sylwetki i dorobku naukowego J. T. Milika, któremu dzieło zostało dedykowane, a także redakcyjnego wstępu podającego klucz do poruszanej problematyki. Kilka lakonicznych informacji o Miliku umieszczonych na okładce to stanowczo zbyt mało. Nie ulega jednak wątpliwości, że pojawienie się tomu stanowi ważne wydarzenie w dziejach badań qumrańskich. Dobrze się stało, że wielojęzyczna (angielski, francuski, niemiecki) publikacja ujrzała światło dzienne w Polsce. Uczni polscy otrzymali znaczną łatwość sięgnięcia po specjalistyczne rozważania, które — opublikowane na Zachodzie — byłyby dla nas znacznie bardziej kosztowne. Należy żywić nadzieję, że trud organizowania naukowych spotkań i publikowania cennej serii wydawniczej będzie przez dr. Z. J. Kapere kontynuowany.

ks. Waldemar Chrostowski, Warszawa